

Alexis Hasselquist 1856-1911. [Minnesruna.]

Collijn, Isak,

8 B Br. Hasselquist

National Library
of Sweden

0

Biogr. Su

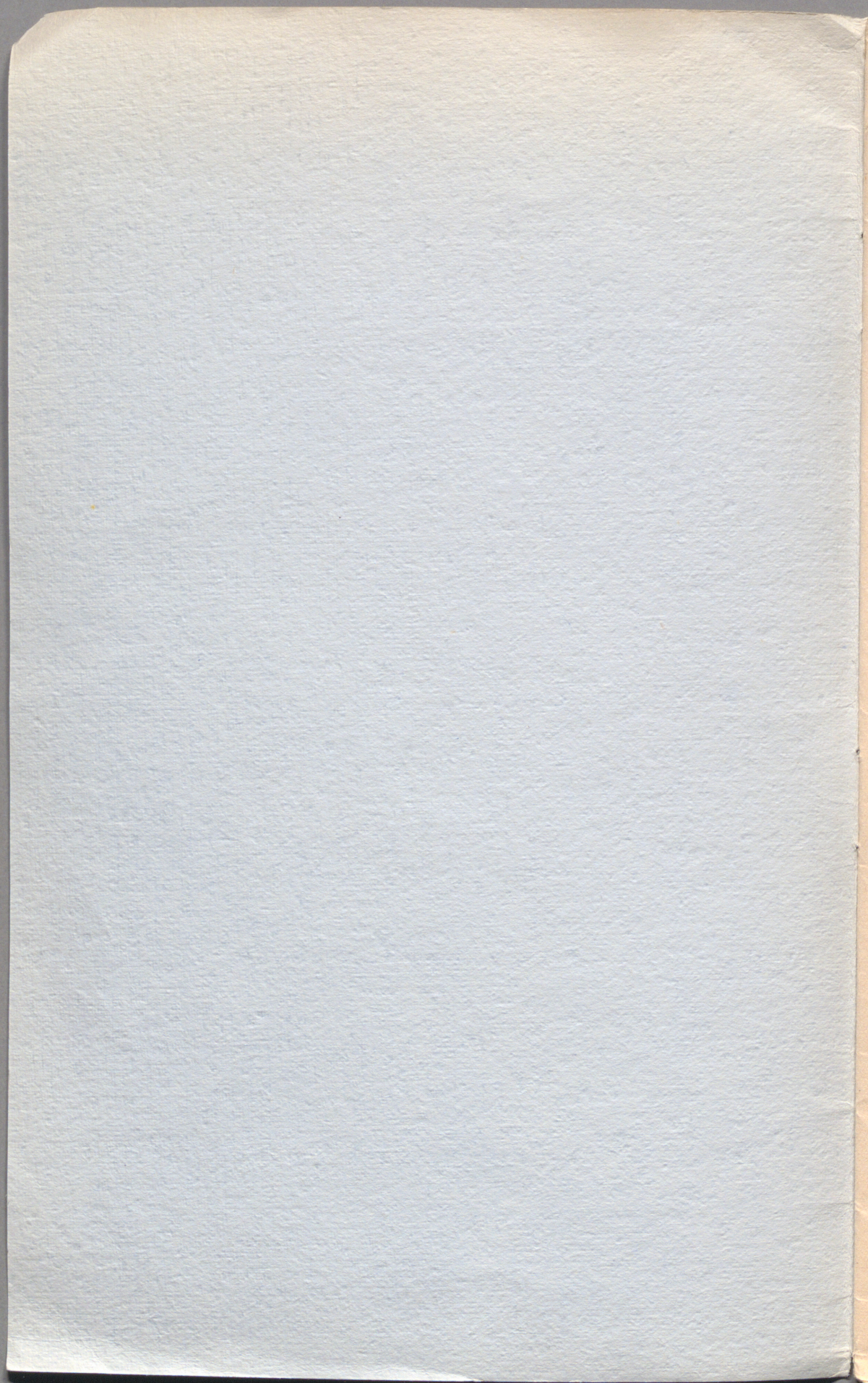
(2)

ALEXIS HASSELQUIST

1856 ◻ 1911

av J. Collijn

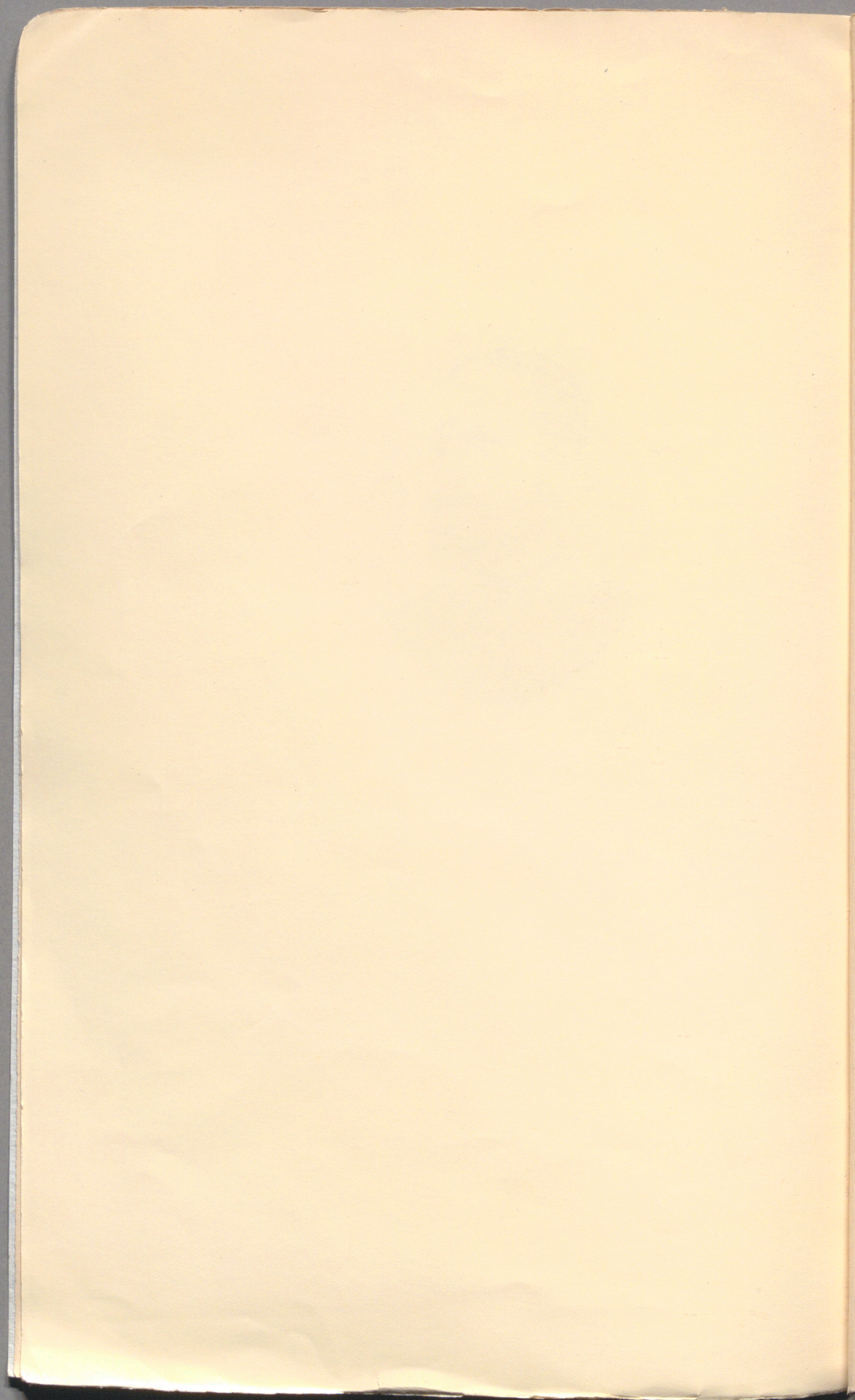
ALEXIS HASSELQUIST

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

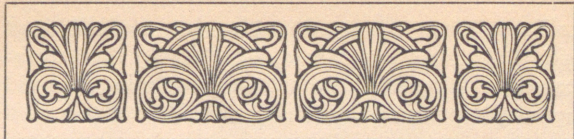
ALEXIS HASSELQUIST

1856 □ 1911

Abra. Hoffmann. Sculp. 1773

Den 4 juni avled i Stockholm efter endast några få dagars sjukdom sekreteraren i Allmänna Svenska Boktryckareföreningen och redaktören av Föreningens Meddelanden, kapten ALEXIS HASSELQUIST, i en ålder av 55 år.

Med Alexis Hasselquist bortgick en man, som varmt intresserade sig för det svenska bokhantverket och som på skilda områden av detsamma gjort ingalunda obetydliga insatser. Med ett konstnärligt sinne förenade han aktningvärda såväl praktiska som teoretiska kunskaper inom boktryckarens och angränsande yrken, ehuru dessa från början icke voro hans. Man kan sammanfatta hans strävanden i önskan att åt boken giva en konstnärlig typografisk utstyrelse med svensk egenart; hans bemödanden i detta avseende utgöra otvivelaktigt hans varaktigaste förtjänst och hava åt hans mångfresande verksamhet givit en betydelse, som icke kan eller får underskattas.

Hasselquist, som var född den 26 aug. 1856 i Nöbbele, Kronobergs län, inträdde år 1874 på den

militära banan. År 1879 blev han underlöjtnant vid Jönköpings regemente, där han år 1898 avancerade till kapten, från vilken beställning han vid uppnådd pensionsålder tog avsked; vid sin död kvarstod han som kapten i nämnda regementes reserv. Åren 1884—1891 tjänstgjorde han vid Generalstabens topografiska avdelning, där han särskilt gjorde sig bemärkt som en skicklig kartritäre och där säkerligen hans intressen för de grafiska konsterna och för reproduktionstekniken väcktes till liv. Genom utländska resor vidgade han sina kunskaper på dessa områden; särskilt fruktbar torde hans vistelse i Wien i slutet på 80-talet hava varit, där han blev i tillfälle att taga del av de modernaste reproduktionsmetoderna vid de berömda grafiska anstalterna i denna stad. Här kan erinras om, att gravstickeln ingalunda var främmande för Hasselquist; han har efterlämnat ett antal landskapsbilder, etsade av honom själv, vilka icke äro utan konstnärligt värde.

Sina så förvärvade kunskaper sökte Hasselquist också omsätta i praktiken, ehuru med för honom själv föga givande resultat. Han var därtill en alltför ideellt anlagd natur, med mången gång stora vyer, men utan anpassningsförmåga efter vår jäktande, fordrande tids förhållanden. Han förbisåg, att man i våra dagar måste vara helt ett, om icke ens egentliga uppgift skall åsidosättas. Och så kom det sig, att Alexis Hasselquist, som var och i grunden förblev militär, ehuru hans mångsidiga

begåvning och konstnärliga anlag drevo honom att fresta även andra banor, icke lyckades att slå sig fram på någon av dessa, icke blev i tillfälle att nämnvärt förverkliga någon av sina många planer . . .

Efter någon tids anställning vid Generalstabens litografiska anstalt anlade Hasselquist i början av 1890-talet sålunda en egen kemigrafisk anstalt i Stockholm, som år 1897 uppgick i Iduns tryckeriaktiebolag, samtidigt som han här anställdes som detta tryckeris tekniska ledare. Från denna post avgick han emellertid redan efter två år, varefter han övertog ledningen av det Berlingska stilgjuteriet i Lund. Ej heller här blev han i tillfälle att verka någon längre tid, ty den nya härordningen tvingade honom att redan 1902 lämna denna befattning.

Hans fackintressen blevo emellertid samtidigt tillvaratagna på annat håll. Det lyckades honom nämligen att med sin militärtjänst förena en befattning i Allmänna Svenska Boktryckareföreningen såsom dess ombudsman och sekreterare, och på denna post kom han särskilt, sedan han efter uppnådd pensionsålder lämnat den aktiva militärtjänsten, att utöva en mångsidig och förtjänstfull verksamhet. Så har han bildat flera lokalavdelningar av Föreningen i landsorten och tagit livlig del i densamma många inre angelägenheter under de brydsamma förhållanden, som gjorde sig gällande under 1900-talets första årtionde. Även i yrkesskolan för bokhantverk var han länge en ledande kraft. Men sitt största intresse har han ägnat åt

Föreningens Bokindustrimuseum och åt redigeringen av dess Meddelanden. De planer, som han hyste såväl beträffande museet som tidskriften, voro väl högtflygande för att kunna realiseras. Säkert är emellertid, att om han varit mannen att förverkliga dessa planer och för dem kunnat skaffa ett allmännare och mera verkligt intresse, så hade han därmed kommit att göra svenskt bokhantverk och svensk bokvetenskap en icke ringa tjänst.

Av Föreningens lilla i början av 1900-talet grundlagda bokindustrimuseum drömde Hasselquist att skapa ett stort svenskt Buchgewerbemuseum efter Leipzigs föredöme, som skulle omfatta samlingar belysande alla områden av bokhantverk och bokkonst. Och erkännas måste, att han här nedlagt ett intensivt och entusiastiskt arbete och även lyckats uppnå vissa resultat. Ehuru bokindustrimuseets nuvarande samlingar icke hunnit att bliva så synnerligen omfattande och på grund av det knappa utrymmet göra sig mindre gällande än de med förmånligare lokalförhållanden säkerligen skulle göra, har Hasselquist dock lyckats hopföra många verkligt värdefulla, efter historiska principer ordnade kollektioner, vilka erbjuda ett gott undervisningsmaterial för Föreningens yrkesskola. För att väcka intresse för museet och samtidigt öka dess samlingar anordnade han tid efter annan med god smak utställningar, varav särskilt den vid Föreningens möte 1905 väckte stor uppmärksamhet. Det är att hoppas, att det arbete, som Has-

selquist här nedlagt, i en framtid skall bära frukt och att man med friska krafter bygger vidare på den grund han lagt.

Såsom ett led i Hasselquists arbete för bokindustrimuseet bör hans verksamhet som redaktör för Föreningens Meddelanden betraktas. Dessa ville han icke blott göra till ett organ för museet, utan även till ett »Månadsblad för bokindustri, bokkonst och bokhistoria», varmed han ville avhjälpa den länge kända saknaden av en verklig boktidskrift, av ett organ såväl för våra svenska bibliotek som för Sveriges bokvänner och bokintresserade i övrigt. Genom artiklar i boktryckerikonstens och det övriga bokhantverkets historia, samt genom att följa och redogöra för den viktigare nyutkomna bibliografiska litteraturen, hoppades han väcka intresse hos de utövande typograferna för deras yrkes äldsta historia och därmed för föreningens museum. Han förvärvade sig medarbetare i in- och utlandet, och Meddelandena från och med årgången 1905, i vars januarinumner han framlade sitt program för tidskriftens utvidgade verksamhet, innehålla icke så få bokhistoriska och bibliografiska originalartiklar av värde. Bland utländska bibliografer, som bidragit med uppsatser i Meddelandena, märkas överbibliotekarien i Köpenhamn H. O. Lange och biblioteksdirektorn i Berlin Konrad Haebler, namn, som förskaffade tidskriften anseende även utanför Sveriges gränser. Det är väl föga troligt, att ett så vidlyftigt prog-

ram som det Hasselquistska stod i enlighet med det ändamål, som Föreningen ursprungligen avsett med sina meddelanden; hans planer i detta avseende torde också hava rönt föga anklång bland Föreningens medlemmar, och tidskriften övergick efter några år åter till att bliva, vad den ursprungligen var avsedd till, ett föreningsmeddelande. Och härom är intet att säga, annat än att bristen på en verklig boktidskrift i vårt land härefter gör sig än mera kännbar.

Flera av de bokhistoriska artiklarna i Meddelandena hava Hasselquist till författare. Han hade en ledig och flytande penna och en rätt stor beläsenhet på de områden, som lågo honom om hjärtat. Han medarbetade i ett flertal tidningar och tidskrifter, ävensom i Nordisk Familjebok. Som föreläsare utövade han även en icke obetydlig verksamhet och utvecklade ofta sina åsikter om det svenska bokhantverket i föredrag, som han höll i de sällskap och föreningar, som tagit till sin speciella uppgift att vårda detta. Det är särskilt inom en förening, som han fick tillfälle att utöva en betydande verksamhet och även i praktiken omsätta sina idéer, nämligen Föreningen för Bokhantverk, till vars stiftare han hörde och vars sekreterare han var under en lång följd av år. Flera av de publikationer, som denna förening utsänt, hava Hasselquist att tacka för sin typografiska utstyrelse, och det är intet tvivel underkastat, att hans konstnärliga smak här fann ett verksam-

hetsfält, där den med rätta gjorde sig gällande. Här sökte han också att visa den bokälskande allmänheten, huru enligt hans åsikter en svensk bok skulle utstyras, och ofta nog lyckades han att med enkla medel åstadkomma typografiskt stiltrogna och goda effekter. Även om man icke kan fritaga Hasselquist från en viss ensidighet även på detta område, har han dock utövat ett ganska stort inflytande på den moderna smakriktningen beträffande våra böckers utstyrsel, och härigenom har hans verksamhet varit till verkligt gagn för det svenska bokhantverket.

Som människa var Hasselquist sympatisk och flärdfri och trots alla sina motgångar uppfylld av glödande entusiasm för den sak, han gjort till sin. Hans plats blir säkerligen svår att fylla, ty vår tid är fattig på män, som oegennyttigt offra sig för idéer.

ISAK COLLIJN.

SÄRTRYCK UR ALLMÄNNA SVEN-
SKA BOKTRYCKAREFÖRENINGENS
MEDDELANDEN, HÄFTE 7, 1911.

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM 1912.

